

Investigating Four English Translations of Selected Poems from the Bustan of Saadi Using Catford's theory of Shifts

Dr. Enayat A. Shabani¹

Nafiseh Emadi²

Fateme Daftari³

Abstract

Using Catford's shifts (1965), this study is an attempt to investigate four English translations by Clarke (1879), Davie (1882), Edwards (1911) and Wickens (1984) of selected poems from the Bustan of Saadi, the eminent Persian poet and writer. Five poems were randomly selected from the Bustan. Every line of the selected poems was investigated by the raters and placed in the related shift type specified by Catford (1965), namely level shift and category shift which in turn includes class shift, unit shift, structural shift, and intrasystem shift. Some lines were placed under more than one shift type as more than one change could be identified in them. The results revealed that the structural shift was the most frequently used shift by the four translators of the poems in the Bustan. Level shift followed by unit shift were the next most frequently used shifts. It was found that the four translators had a somewhat similar trend in terms of using shifts towards translating the selected poems of the Bustan of Saadi. Also, it can be concluded that structural and level shifts were inevitable in some places during the translation process.

Keywords: Bustan of Saadi, Catford's theory, Shifts in translation, Poetry translation, Level shift, Category shift.

¹ .(Corresponding Author). Assistant Professor of English Language Teaching, Department of Foreign Languages, Faculty of Foreign Languages and Literatures, Tehran University of Medical Sciences, Tehran. Iran . eshabani@tums.ac.ir

² . Master of English Translation, Department of Foreign Languages, Faculty of Foreign Languages and Literatures, University of Tehran. Tehran. Iran. nafise.emadi@gmail.com

³ . Master of English Translation, Department of Foreign Languages, Faculty of Foreign Languages and Literatures, University of Tehran. Tehran. Iran. daftari110@yahoo.co.uk

Date of receipt: 2020-09-22, Date of acceptance: 2021-01-10

Copyright © 2010, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article. This work is licensed under the Creative Commons Attribution 4.0 International License. To view a copy of this license, visit <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/> or send a letter to Creative Commons, PO Box 1866, Mountain View, CA 94042, USA.

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از نظریه کتفورد (مقاله پژوهشی)

دکتر عنایت‌اله شعبانی*

نفسه عمادی**

فاطمه دفتری***

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تطبیقی چهار ترجمه فارسی به انگلیسی گزیده اشعار بوستان سعدی، شاعر و نویسنده نامدار ایرانی، که توسط کلارک (۱۸۷۹)، دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴) انجام شده‌اند، با استفاده از نظریه کتفورد (۱۹۶۵) است. پنج شعر از بوستان سعدی توسط پژوهشگران به صورت تصادفی انتخاب و هر مصرع پس از بررسی، در دسته‌بندی مشخص شده توسط کتفورد (۱۹۶۵)، یعنی تغییر صوری در سطح واژگانی، تغییر مقوله‌های دستوری، تغییر واحد، تغییر ساختار، و تغییر درون‌زبانی قرار گرفت. برخی از مصرع‌ها در بیش از یک دسته بندی قرار گرفتند چرا که بیش از یک تغییر در آن‌ها رخ داده بود. یافته‌ها نشان داد که تغییر ساختار بیشترین کاربرد را در ترجمه هر چهار مترجم داشته است، و پس از آن، تغییر صوری در سطح واژگانی و تغییر به واحدی بزرگتر، به ترتیب

* (نویسنده مسئول) - استادیار آموزش زبان انگلیسی، گروه زبانهای خارجی، دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران. eshabani@tums.ac.ir

** کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی، گروه زبانهای خارجی، دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. nafise.emadi@gmail.com

*** کارشناسی ارشد مترجمی زبان انگلیسی، گروه زبانهای خارجی، دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی، دانشگاه تهران، تهران، ایران. daftari110@yahoo.co.uk

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۷/۰۱، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۱۰/۲۱

Copyright © 2018, IHCS (Institute for Humanities and Cultural Studies). This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International, which permits others to download this work, share it with others and Adapt the material for any purpose.

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از ... شعبانی، عمادی و دفتری ۱۹۳

بیشترین بسامد و کاربرد را داشتند. علاوه بر این، یافته‌های این پژوهش بیانگر این موضوع بود که هر چهار مترجم رویکرد مشابهی را در رابطه با این تغییرها در ترجمه اشعار انتخابی اتخاذ کرده‌اند. همچنین براساس نتایج بررسی، می‌توان این‌گونه استدلال کرد که تغییر ساختار و تغییر صوری در سطح واژگانی، عمدتاً در ترجمه‌های مورد مطالعه اجتناب ناپذیر بوده‌اند.

کلیدواژه‌ها: بوستان سعدی، نظریه کتفورد، تغییر در ترجمه، تغییر صوری در سطح واژگانی، تغییر صوری مقوله‌های دستوری.

۱. مقدمه

یکی از مشکلاتی که در فرایند ترجمه وجود دارد، نبود تناسب ساختارهای دستوری و ویژگی‌های صرفی و نحوی زبان مبدأ و مقصد است. از این روی، می‌توان از جایگزینی و یا تغییر بهره گرفت. با کمی بی‌پروایی می‌توان استدلال نمود که برای ارائه ترجمه‌ای روان و غیرتصنعی، هر مترجمی ناگزیر به اعمال تغییراتی در سطح واژگانی و ساختارهای دستوری است. آگاهی از این تغییرات، باعث می‌شود تا فرایند ترجمه، روان‌تر و طبیعی‌تر صورت گیرد. کتفورد (۱۹۶۵) از نظریه‌پردازانی است که موضوع تعدیل و تغییر در ترجمه را در نظریه خود نشان داده است. یکی از مهم‌ترین چالش‌ها در ترجمه، نبود معادل و جایگزین در مقوله‌های دستوری در زبان مبدأ و مقصد است که با اعمال دو روش ارائه شده توسط کتفورد، یعنی تغییر صوری در دو سطح واژگانی و مقوله‌های دستوری، حل‌شدنی است. برای اولین بار کتفورد اصطلاح تغییر در ترجمه را بیان کرد و مدل تغییر کتفورد به عنوان یک مدل مقایسه‌ای جامع در حوزه مطالعات ترجمه در نظر گرفته شده است (میرزا سوزنی، ۲۰۱۸). بر اساس نظریه کتفورد، متن مقصد باید حداقل به برخی ویژگی‌های موقعیتی که متن مبدأ می‌تواند با آن‌ها ارتباط داشته باشد، قابل ارتباط باشد.

طبق این نظریه، اجزای زبان مقصد در ترجمه لزوماً نباید همانند اجزای زبان مبدأ با معنای یکسان باشند بلکه باید در بیشترین حد ممکن با سطوح مختلف تعادل وجه اشتراک داشته باشند. نظریه کتفورد با نقدهایی روبرو شده است. یکی از نقدهای شدید، از سوی اسنل هورنبای (۱۹۸۷) صورت گرفته است. وی معتقد است که تعریف کتفورد از معادل‌یابی متنی یک تسلسل است. از نظر وی، مفهوم معادل‌یابی در ترجمه یک ابهام است. وی بر این باور است که ترجمه به راحتی نمی‌تواند در محدوده زبان‌شناسی خلاصه شود چرا که عوامل دیگری از جمله جنبه‌های متنی، فرهنگی و موقعیتی نیز وجود دارند که در هنگام ترجمه باید در نظر گرفته شود. به عبارت دیگر، زبان‌شناسی تنها اصل مورد نیاز برای ترجمه نیست، زیرا ترجمه تحت تأثیر شرایط فرهنگی است. با توجه به گستره وسیع زبان‌ها در سراسر جهان و اثرگذاری آن در ارتباطات فرهنگی، می‌توان به نقش مهم ترجمه در هویت فرهنگی و ادبی متن مقصد تاکید داشت (زینی‌وند و نادری، ۱۳۹۸). لذا ترجمه متون ادبی می‌تواند تأثیرات زیادی در حوزه‌های مختلف علمی، فرهنگی و اجتماعی در جامعه مقصد داشته باشد (رحیمی و اسمعیلی، ۱۳۹۸).

معادل‌یابی در ترجمه موضوعی بسیار گسترده است. اگرچه تعاریف و انواع زیادی برای تعادل وجود دارد، اما همه آنها به اتصال یا نوعی پیوند بین متن مبدأ و متن مقصد بستگی دارند. کاربرد معادل‌یابی در ترجمه بحث برانگیز بوده و نظریه‌های مختلفی از این مفهوم در پنجاه سال اخیر ارائه شده است از جمله توسط یاکوبسن (۱۹۵۹)، نایدا (۱۹۶۴)، کتفورد (۱۹۶۵)، هاوس (۱۹۷۷)، بیکر (۱۹۹۲)، و وینه و داربلنه (۱۹۹۵). این نظریه‌ها به سه دسته کلی تقسیم می‌شوند. نخست نظریه پردازانی هستند که نسبت به ترجمه نگرش زبان‌شناسی دارند و ترجمه را در دسته بندی موضوعات زبان‌شناسی می‌دانند مانند یاکوبسن (۱۹۵۹) و کتفورد (۱۹۶۵). گروه دوم بر این باور هستند که زمانی که پیامی از زبان مبدأ به

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از ... شعبانی، عمادی و دفتری ۱۹۵

زبان مقصد ترجمه می‌شود، مترجم همزمان با دو فرهنگ مواجه است. لذا معادل‌یابی را در ترجمه به عنوان الزامی در انتقال پیام از فرهنگ مبدأ به فرهنگ مقصد دانسته و دارای دیدگاه کاربردی و معنایی هستند مانند نایدا (۱۹۶۴)، هاوس (۱۹۷۷) و نیومارک (۱۹۸۱). گروه سوم حد میانی دو نظریه ذکر شده را انتخاب کردند مانند بیکر (۱۹۹۲). نظریه‌های تعادل، ترجمه را راهی برای تولید دوباره متن مبدأ به طوری که تا حد ممکن به آن نزدیک باشد، در نظر می‌گیرند. اما چون دلایل متعددی وجود دارد مبنی بر اینکه چرا ترجمه هیچ‌گاه نمی‌تواند در تمامی سطوح به طور کامل متعادل باشد، تعداد زیادی از انواع تعادل تعریف شده است. مفهوم معادل‌یابی اساس بسیاری از تئوری‌های ترجمه است و به طور ضمنی مفاهیم کیفیت ترجمه را شکل می‌دهد. اما با این وجود واژه‌ی تعادل همراه با چالش است.

نیومارک (۱۹۹۳) بیان می‌کند که قدرت تفکر و به کارگیری ذهن برای تعادل در ترجمه همواره وجود دارد. او بر این باور است که تعادل در ترجمه را نمی‌توان تعریف کرد و به معنای دقیق‌تر تنها سطوحی از تعادل وجود دارد. تأثیر معادل، موفقیتی واهی است و نیز تعارض میان وفاداری‌ها یعنی شکافی که بین تأکید بر زبان مبدأ و تأکید بر زبان مقصد وجود دارد، همیشه به عنوان مشکل درجه اول ترجمه در نظریه و در عمل باقی می‌ماند (نیومارک، ۱۹۸۱). بیکر (۱۹۹۲) بیان می‌کند که معادل‌یابی امری نظری است در حالی که مترجمان آن را نوعی سهولت کار در ترجمه به حساب می‌آورند. بیکر مفهوم معادل‌یابی را در سطوح مختلف مرتبط با فرآیند ترجمه می‌داند که شامل تمام جنبه‌های ترجمه و آمیزشی از نگرش زبان‌شناسی و نگرش ارتباطی است. وی معتقد است که در روش ترجمه از جزء به کل معادل‌یابی در سطح کلمه عاملی کلیدی است که باید توسط مترجم در نظر گرفته شود، یعنی توجه به معادل‌یابی در سطح کلمه و فراتر از آن به هنگام ترجمه از زبانی به

زبان دیگر. هالورسون (۱۹۹۷) تعادل را این‌گونه تعریف می‌کند که تعادل ارتباطی است بین دو مورد مستقل که برحسب هریک از کیفیت‌های بالقوه به یکی از صورت‌های همانندی، یکسانی، شباهت و برابری تعریف می‌شود. تعادل از نظر نایدا (۱۹۶۴) بر دو نوع است: تعادل ساختاری و تعادل پویا. تعادل ساختاری به پیام متن از دیدگاه محتوا و شکل آن پیام می‌پردازد. در این نوع تعادل، پیام زبان مقصد باید با اجزای مختلف زبان مبدأ (از جمله اجزای واژگانی، نحوی، سبکی، آوایی یا نوشتاری) تا نزدیک‌ترین حد ممکن هماهنگی داشته باشد. تعادل پویا اما بدین معناست که متن مقصد باید همان تأثیری را بر روی مخاطب خود داشته باشد که متن مبدأ بر روی مخاطب خود دارد. محصول فرآیند ترجمه، متن ترجمه شده به زبان مقصد، باید تأثیری مشابه زبان مبدأ بر مخاطبین متفاوت در زبان مقصد داشته باشد. لذا تمام تلاش برای انتقال پیام در متن مقصد است.

هاوس (۱۹۷۷) که یکی از طرفداران جدی معادل‌یابی معنایی (semantic) و کاربردی (pragmatic) است، بر این عقیده است که متن مبدأ و متن مقصد باید در کاربرد، با یکدیگر مطابقت داشته باشند. وی معتقد است که در هر متنی شرایطی خاص وجود دارد که باید معین شده و توسط مترجم مورد توجه قرار گیرد، بنابراین تعیین نمودن نقش یک متن با تعیین ابعاد شرایط متن مبدأ شدنی است و می‌بایست به آن توجه ویژه نمود. وینه و داربلنه (۱۹۹۵) معادل‌یابی را خلق مجدد متن در شرایطی مشابه با استفاده از کلمات متفاوت تعریف می‌کنند که باعث می‌شود سبک متن مبدأ در متن زبان مقصد حفظ شود. لذا این بهترین روش در مواجهه با ضرب‌المثل‌ها، اصطلاحات، کلیشه‌ها، عبارات اسمی یا صفتی و صداواژه‌ها است. طبق نظریه آن‌ها، هر شرایط ویژه‌ای لزوم ایجاد معادل‌های ویژه‌ای را ایجاد می‌کند و این شرایط ویژه متن مبدأ است که مترجم را به جستجوی راه حل وا می‌دارد. لذا نمی‌توان به معادل معنایی واژه در متن مبدأ بسنده نمود و موفقیت

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از ... شعبانی، عمادی و دفتری ۱۹۷

ترجمه را تضمین کرد. یاکوبسن (۱۹۵۹) معتقد است که هیچ شناختی بدون در نظر گرفتن شواهد و نشانه‌های موجود ایجاد نخواهد شد. نظریه وی بر اساس نگرش نشانه‌شناسی استوار است که طی آن مترجم باید ابتدا پیام زبان مبدأ را درک کرده و سپس آن را به صورت معادل به فرهنگ زبان مقصد انتقال دهد. به نظر می‌رسد که نظریه وینه و داربلنه (۱۹۹۵) و یاکوبسن (۱۹۵۹) شباهت‌هایی با یکدیگر دارند. در هر دو این نظریه‌ها، به محدودیت‌های نظریه زبان‌شناسی اشاره شده است و این باور وجود دارد که ترجمه با استفاده از روش‌های مختلف امکان‌پذیر بوده و ترجمه ناپذیری بی‌معناست. این نظریه‌ها بر این امر تاکید دارند که هر زمان که روش‌های زبان‌شناسی در ترجمه کارآمد نیست، مترجم می‌تواند از فرایندهای دیگر استفاده کند. بنابراین نقش مترجم به عنوان شخص تصمیم‌گیرنده در هر دوی این نظریه‌ها تاکید شده است.

تغییر و جایگزینی در معادلیابی، به‌خصوص در برخی ساختارهای دستوری اجباری است، و اگر مهارت تعدیل و جایگزینی در معادلیابی وجود نداشته باشد، حاصل کار مترجم، ترجمه‌ای گنگ و غیرطبیعی خواهد بود. از آنجا که اشعار ادبی فارسی انواع مختلف تعبیر و شکل‌های مختلف بیانی دارد، معادلیابی مناسب در ترجمه آنها بسیار حائز اهمیت است و کار ترجمه را دشوار می‌سازد. هر مترجم رویکرد ویژه خود را برای ترجمه دارد که گاهی با الهام از مدل‌هایی است که در زمینه مطالعات ترجمه وجود دارند و از این رو باید تصمیم بگیرد که بسته به متن، رساندن معنا و یا حفظ صورت متن را در اولویت کار خود قرار دهد (شعبانی، عمادی، و دفتری، ۲۰۱۹). بوستان سعدی یکی از نمونه‌های بی‌بدیل نظم فارسی است که تاکنون ترجمه‌های مختلفی نیز به زبان‌های مختلف، هم از سمت فارسی‌زبانان و هم از سمت گویشوران سایر زبان‌ها، از آن ارائه شده و موجود است. هدف از این پژوهش آن است که نشان دهد در ترجمه‌های شناخته شده از گزیده اشعار بوستان

سعدی به زبان انگلیسی، برای ارائه ترجمه‌ای روان و مانوس در زبان مقصد، چه تغییراتی در سطح ساختارهای نحوی صورت گرفته است. این پژوهش درصدد است تا کاربرد نظریه کنفورد (۱۹۶۵) در چهار ترجمه از گزیده اشعار بوستان سعدی به انگلیسی را بررسی دقیق نماید.

۲. پیشینه پژوهش

شیخ مصلح الدین مشرف بن عبدالله، معروف به سعدی، در نیمه نخست قرن ششم هجری در شیراز متولد شد. راز محبوبیت سعدی در سادگی و شیوایی کلام اوست چنانچه او را افصح المتکلمین یعنی فصیح‌ترین شاعر می‌نامند. کلیات سعدی شامل بوستان و گلستان می‌شود که نتیجه عمری جهانگردی و تجربه اندوزی اوست. اکثر حکایات بوستان و گلستان به سه دسته کلی تقسیم می‌شوند. اخلاق، محبت، و وظیفه اجتماعی، و اغلب نوشته‌ها کوتاه، داستان‌گونه و مملو از پند است. پیش‌تاریخی آثار سعدی برآیند مفاهیمی مانند مشیت‌گرایی، تعلیم و عبرت‌انگیزی است. سعدی همچنین اهمیت زیادی برای علم و دانش قائل بوده است و از مفاهیم مرتبط با آن در برخی آثارش استفاده کرده است (کشاورز بیضایی و دیگران، ۱۳۹۸). بوستان در سال ۶۵۶ هجری نگاشته شد، و سعدی بوستان را در زمانی که در سفر بوده است سروده است. بوستان در غالب مثنوی است و از لحاظ غالب و وزن، شعری حماسی است. این اثر از نظر محتوا به اخلاق و تربیت و سیاست و اجتماعیات می‌پردازد. بوستان از یک سرآغاز و ده باب تشکیل شده است و حدود چهارهزار بیت دارد. سعدی در بوستان با تلفیق شیوه‌های موجود در تمام مثنوی‌های برجسته پیش از خود از جمله شاهنامه، حدیقه الحقیقه سنایی، و مخزن الاسرار نظامی، شیوه نوینی آفریده و به تعبیری به مقابله با تمامی آنان پرداخته است (دشتی، ۱۳۵۶)، به طوری که به عقیده بسیاری، از لحاظ محتوا و اندیشه و جنبه شعری، بوستان به

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از ... شعبانی، عمادی و دفتری ۱۹۹

طرز محسوسی از حدیقه الحقیقه و مخزن الاسرار پیشی گرفته است. سعدی با وجود اینکه از وزن شاهنامه استفاده کرده است، با تغییر محتوا و موسیقی اثر، راه تازه ای در مثنوی سرایی به وجود آورده است (زرین کوب، ۱۳۶۳). اعتبار ادبی بوستان باعث شده است که از همان آغاز مورد توجه خاص و عام و به عنوان کتاب درسی و آیین زندگی مورد استفاده قرار گیرد، به طوری که نسخه های معتبر و کهن بوستان در بیشتر کتابخانه های معتبر دنیا در دسترس است (یوسفی، ۱۳۶۳) و نیز ترجمه های زیادی از آن انجام شده است.

از میان ترجمه های شایسته توجه که از بوستان به زبان انگلیسی صورت گرفته، می توان به ترجمه های کلارک (۱۸۷۹)، دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴) اشاره کرد که هر کدام به سهم خود توانسته در انتقال سخن و فکر سعدی تأثیرگذار باشد. هنری ویلبرفورس کلارک، افسر انگلیسی، مترجم آثار زیادی از ادبیات فارسی از جمله آثار سعدی، حافظ، نظامی و سهروردی است، و خود معتقد است که برای اولین بار اشعار بوستان سعدی را به صورت نثر به انگلیسی ترجمه کرده است (کلارک، ۱۸۷۹). جی. اس. دیوی، دیگر مترجم انگلیسی بوستان، این اثر را در سال ۱۸۸۲ به نظم ترجمه و توسط انتشارات فورگاتن بوکز منتشر کرد. دیوی (۱۸۸۲) در توضیح ترجمه خود مدعی است که سعی کرده خواننده انگلیسی را نیز مانند خواننده اصل متن از لذت های وزن و عروض اشعار سعدی بهره مند سازد. هارت ادواردز (۱۹۱۱)، دیگر مترجم اهل انگلستان بوستان است که در مقدمه ترجمه خود توضیح می دهد که تلاش کرده تا خواننده انگلیسی زبان را با آنچه وی از آن به عنوان حکمت حکیم شیرازی در کاخ ثروت وی یاد می کند، آشنا سازد. جی. ام. ویکنز فارسی شناس برجسته کانادایی-انگلیسی، مترجم و مدرس دانشگاه بود که طی جنگ جهانی دوم از سوی ارتش سلطنتی به ایران ماموریت داشت. وی آثار ادبی

۲۰۰ دو فصلنامه پژوهش‌های بین‌رشته‌ای ادبی، سال سوم، شماره پنجم، بهار و تابستان ۱۴۰۰

فارسی زیادی را به انگلیسی برگرداند که از جمله آن می‌توان به ترجمه بوستان سعدی در سال ۱۹۸۴ اشاره کرد.

مطالعه حاضر چهار ترجمه که توسط کلارک (۱۸۷۹)، دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴) از پنج شعر از پنج باب مختلف بوستان سعدی انجام شده است را با استفاده از نظریه کتفورد (۱۹۶۵) مورد بررسی قرار می‌دهد. تاکنون مطالعاتی در ارتباط با اعمال نظریه کتفورد بر ترجمه متون فارسی و انگلیسی انجام شده است که از آن جمله می‌توان به موارد زیر اشاره نمود.

کلاتری و کریم نیا (۲۰۱۲) توضیح دادند که چگونه مدل تغییر کتفورد می‌تواند در آموزش مترجم مفید باشد. آن‌ها ۲۰ جمله از نمایش نامه نوشته شده توسط وودی آلن و ترجمه شده توسط هوشنگ حسامی را به طور تصادفی انتخاب کردند و به نیاز به توجه به درجه اهمیت هر تغییر در ترجمه و یادگیری آن در کلاس‌های آموزشی پی بردند. خورشیدی (۲۰۱۰) نظریه تغییر کتفورد را بر ترجمه فارسی رمان الیور توئیست اعمال کرد و دریافت که تغییر درون‌زبانی بیشتر از دیگر تغییرات در این مطالعه رخ داده است. حسینی معصوم و شاهبیک (۲۰۱۳) مقاله‌ای با هدف بررسی تغییر (از دیدگاه کتفورد) در ترجمه فارسی رمان داستان دو شهر نوشته چارلز دیکنز انجام دادند. نتایج این پژوهش نشان داد که از میان انواع تغییرات، تغییر در واحد بیشترین استفاده را توسط مترجم داشته است و پس از آن به ترتیب تغییر مقوله‌های دستوری، تغییر ساختار و تغییر درون‌زبانی توسط مترجم استفاده شده‌اند. عسکرزاده طرهبه و مفرد (۲۰۱۶) ترجمه فارسی رمان پیرمرد و دریا را با استفاده از نظریه تغییر کتفورد مورد بررسی قرار دادند. نتایج حاکی از آن بود که تغییر در واحد بیشترین کاربرد را داشته است.

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از شعبانی، عمادی و دفتری ۲۰۱

دری (۲۰۱۶) نظریه تغییر را بر روی ترجمه فارسی یک کتاب کودک اعمال کرد و پیشنهاد کرد که تغییر در ساختار امری لازم در ترجمه است. برخوردار (۲۰۱۶) ترجمه انگلیسی سرآغاز بوستان سعدی را با استفاده از نظریه کتفورد مورد تحلیل و بررسی قرار داد. نتایج نشان داد که مثالی از تغییر صوری در سطح واژگانی و تغییر مقوله‌های دستوری در متن مقصد دیده نمی‌شود در حالی که تغییر ساختار و تغییر صوری در سطح واژگانی بیشترین کاربرد را داشته‌اند. میرزا سوزنی (۲۰۱۸) از نظریه کتفورد برای تحلیل ترجمه فارسی سه شعر عاشقانه انگلیسی استفاده کرد. یافته‌ها نشان داد که تغییر ساختار بیشترین استفاده و تغییر مقوله‌های دستوری کمترین استفاده را داشته‌است. تمامی تحقیقات اشاره شده، به استثنای برخوردار (۲۰۱۶)، بر روی ترجمه‌های فارسی انجام شده‌اند در حالی که تحقیق کنونی بر روی چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار سعدی تمرکز دارد که ترجمه این اشعار تا کنون با استفاده از نظریه‌های ترجمه مورد بررسی قرار نگرفته‌اند.

۳. روش تحقیق

۳-۱. پیکره و روش

پیکره این تحقیق شامل پنج شعر از بوستان سعدی است که به طور تصادفی انتخاب شده‌اند، و چهار ترجمه انگلیسی این اشعار مورد بررسی قرار گرفت. این چهار ترجمه عبارت‌اند از ترجمه کلارک (۱۸۷۹)، دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴). این پنج شعر از باب دوم در احسان، باب چهارم در تواضع، باب پنجم در رضا، باب ششم در قناعت و باب هشتم در شکر بر عافیت انتخاب شدند که در مجموع شامل ۱۳۲ بیت شد. تمامی مصرع‌های پنج شعر از بوستان سعدی توسط دو نفر از پژوهشگران به طور جداگانه با استفاده از نظریه تغییر کتفورد (۱۹۶۵) مورد ارزیابی قرار گرفت و هر یک از مصرع‌ها در دسته بندی مربوطه از پنج دسته بندی کلی ارائه شده توسط کتفورد، یعنی تغییر صوری در

سطح واژگانی، تغییر مقوله‌های دستوری، تغییر واحد، تغییر ساختار و تغییر درون‌زبانی قرار گرفتند. شایان بیان است که اکثر مصرع‌ها در بیش از یک دسته بندی قرار گرفتند. پژوهشگران پس از انجام جداگانه تحلیل‌ها، به مقایسه آن‌ها پرداختند. مواردی که میان دو نفر مشترک بود و در دسته بندی یکسان قرار گرفت، مستقیماً در دسته‌بندی نهایی قرار داده شد. مصرع‌هایی که نتیجه ارزیابی دو نفر پژوهشگر در مورد آنها متفاوت بود، توسط پژوهشگر سوم مورد ارزیابی قرار گرفت و دسته بندی نهایی براساس اصل اکثریت (دو از سه) انتخاب شد.

۳-۲. چارچوب نظری

کتفورد (۱۹۶۵) ترجمه را از لحاظ نظریه زبان‌شناسی تعریف می‌کند و کمتر به رابطه معنایی میان زبان‌ها توجه دارد. از دیدگاه او، نظریه ترجمه از ارتباط میان زبان‌ها شکل می‌گیرد. لذا مطالعه ترجمه بدون در نظر گرفتن ارتباط آن با زبان‌شناسی امکان پذیر نیست. از نظر وی ترجمه عملیاتی است که بر روی زبان‌ها صورت می‌گیرد یعنی فرایند جایگزینی متنی در یک زبان با متنی در زبان دیگر. به بیان دیگر، ترجمه یعنی جایگزینی عناصر متنی در زبان مبدأ با عناصر متنی معادل در زبان مقصد. ذکر این نکته در اینجا ضروری می‌نماید که کتفورد میان معادل صوری و معادل متنی تفاوت قائل است. طبق نظریه وی، معادل متنی به هر قسمتی از متن مقصد گفته می‌شود که معادل متن مبدأ است. معادل صوری به بخشی از زبان مبدأ گفته می‌شود که تا حد امکان صورت و ظاهر مشابهی با همان بخش در زبان مقصد دارد. کتفورد انواع مختلفی از ترجمه را بر اساس سه معیار دسته‌بندی می‌کند: میزان ترجمه که یعنی ترجمه کامل در مقابل ترجمه بخشی از یک متن، ترتیب دستوری که معادلیابی در ترجمه بر مبنای آن است، و سطوح زبانی لازم در ترجمه که به معنای ترجمه کلی در مقابل ترجمه محدود است.

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از ... شعبانی، عمادی و دفتری ۲۰۳

کتفورد اصطلاح تغییر در چهارچوب نظری زبان شناختی ترجمه را به کار برده است. از دید وی، تغییر زمانی صورت می‌گیرد که کلمه یا ساختار متن مبدأ معادلی در زبان مقصد ندارد و مترجم ناگزیر به تغییر است. به عبارت دیگر، هر زبان دارای قوانین دستوری خاص خود است و از آنجا که ترجمه بایستی از قوانین زبان مقصد تبعیت کند، در مواردی که دو زبان منطبق بر یکدیگر نیستند، تغییر اجتناب ناپذیر است. کتفورد به دو نوع اساسی تغییر در ترجمه معتقد است:

۱. تغییر صوری در سطح واژگانی یا معادل‌یابی واژگانی (Level Shift) که به معنی تغییر سطح دستوری کلمه به سطح واژگانی و یا برعکس است. به عنوان مثال، مفهوم تا کنون در جمله «او از سال ۲۰۰۵ تا کنون در ایران زندگی می‌کند» در ترجمه انگلیسی He has been living in Iran since 2005 در ساختار ماضی نقلی بیان شده است در حالی که در جمله فارسی، این مفهوم در سطح کلمه است.

۲. تغییر صوری مقوله‌های دستوری یا معادل‌یابی دستوری (Category Shift) که به چهار نوع تقسیم می‌شود:

أ. تغییر مقوله‌های دستوری (Class Shift) به معنای تغییر در دستور زبان در زبان مبدأ و مقصد است یعنی زمانی که واژه ای در زبان مبدأ با واژه ای در زبان مقصد ترجمه شود که متعلق به گروه دستوری متفاوتی است. به عنوان مثال، زمانی که کلمه خندد در جمله «کودکی خندد به رویم» در ترجمه انگلیسی به smilingly at me به قید ترجمه می‌شود، تغییر مقوله دستوری رخ داده است.

ب. تغییر به واحدی بزرگتر (Unit Shift) که به معنی تغییر کلمه به گروه است. به عنوان مثال، در عبارت پسر عینکی، صفت عینکی که یک کلمه است، در انگلیسی

معادل یک‌کلمه‌ای نداشته و لذا به یک گروه وصفی که واحدی بزرگتر از کلمه است یعنی *The boy with the glasses* ترجمه می‌شود.

ج. تغییر ساختار (Structural Shift) زمانی رخ می‌دهد که ترتیب اجزای کلام در جمله مبدأ و مقصد تغییر می‌کند. به عنوان مثال در جمله انگلیسی *I will find you* ترتیب جمله به صورت فاعل + فعل + مفعول بوده در حالی که ترجمه فارسی آن من تو را خواهم یافت است که ترتیب جمله فاعل + مفعول + فعل است. تغییرات ساختاری مستلزم تغییرات دستوری میان ساختار زبان مبدأ و همان ساختار در زبان مقصد است.

د. تغییر درون‌زبانی (Intrasystem Shift) زمانی صورت می‌گیرد که ساختار زبان مبدأ و مقصد شبیه یکدیگر است اما نمی‌توان آن‌ها را به جای یکدیگر استفاده کرد. یعنی با وجود اینکه زبان مبدأ و مقصد دارای نظامی مرتبط از لحاظ ترکیب می‌باشند، اما در موقع ترجمه نیاز است که واژه غیر مرتبط در نظام زبان مقصد انتخاب شود. مثلاً زمانی که اسم مفرد در زبان مبدأ به اسم جمع در زبان مقصد ترجمه می‌شود. مانند کلمه مفرد شعر در عبارت «سه شعر شاعرانه» که به *Poems* در *Three romantic poems* ترجمه می‌شود.

۳-۳. تحلیل

تمامی ابیات پنج شعر از بوستان سعدی که توسط چهار مترجم برگردانده شده‌اند (۱۳۲ بیت)، با استفاده از نظریه کتفورد (۱۹۶۵) توسط پژوهشگران مورد بررسی قرار گرفت. هر یک از پنج تغییر نام برده توسط کتفورد که در بیت‌های یاد شده یافت شد، در دسته‌بندی مربوطه قرار گرفت. برخی از ابیات در بیش از یک دسته‌بندی قرار گرفتند چرا که بیش از یک تغییر در آن‌ها رخ داده بود. در مجموع ۵۲۲ تغییر در ترجمه توسط کلارک (۱۸۷۹)،

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از شعبانی، عمادی و دفتری ۲۰۵

دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴) یافت شد. یافته‌ها جهت نشان دادن تعداد بسامد هر یک از روش‌ها در جدول قرار گرفت و نموداری جهت نشان دادن تعداد دفعات استفاده هر یک از مترجمان از هر تغییر تهیه شد (جدول ۱ و شکل ۱).

۴. یافته‌ها و بحث

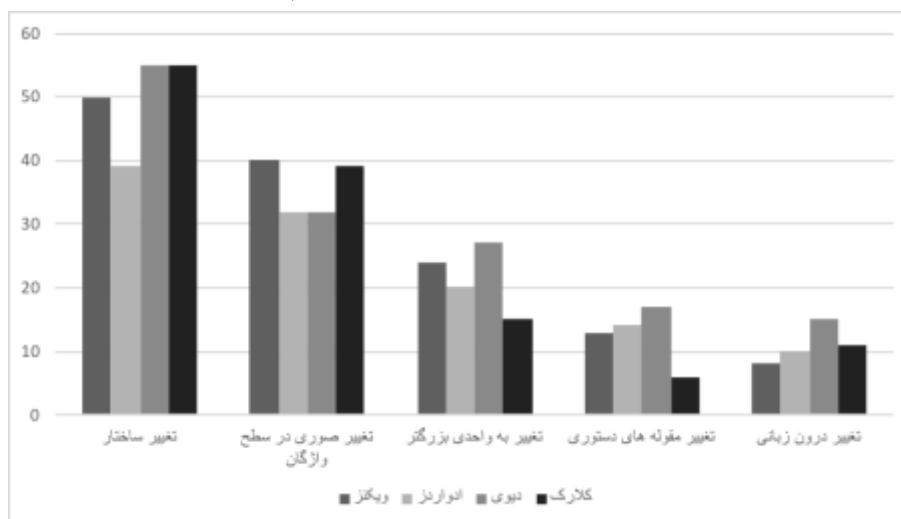
همانطور که در جدول ۱ و به صورت نمودار در شکل ۱ نشان داده می‌شود، یافته‌ها حاکی از آن است که تغییر ساختار بیشترین کاربرد را در ترجمه هر چهار مترجم داشته که به ترتیب این‌گونه است: دیوی و کلارک هر کدام ۵۵ مورد، ویکنز ۵۰ مورد و ادواردز ۳۹ مورد. مترجمان همچنین تغییر صوری در سطح واژگانی را به فراوانی در ترجمه بکار گرفتند که به ترتیب ویکنز ۴۰ مورد، کلارک ۳۹ مورد، و ادواردز و دیوی هر کدام ۳۲ بار از این تغییر استفاده کردند. پس از تغییر ساختار و تغییر صوری در سطح واژگانی، تغییر به واحدی بزرگتر کاربرد زیادی را در چهار ترجمه اشعار انتخابی از سعدی داشته است. به این ترتیب که دیوی ۲۷ بار، ویکنز ۲۴ بار، ادواردز در ۲۰ مورد و کلارک در ۱۵ مورد از این روش ترجمه استفاده کردند. تغییر مقوله‌های دستوری و تغییر درون‌زبانی، تقریباً به طور یکسان توسط مترجمان استفاده شدند که دو روشی هستند که کمترین کاربرد را در ترجمه اشعار انتخاب شده داشتند. استفاده از تغییر مقوله‌های دستوری به این صورت بوده است: دیوی ۱۷ مورد، ادواردز ۱۴ مورد، ویکنز ۱۳ مورد، و کلارک ۶ مورد. استفاده از تغییر درون‌زبانی نیز بدین صورت شکل گرفت: دیوی در ۱۵ مورد، کلارک ۱۱ مورد، ادواردز ۱۰ مورد و ویکنز ۸ مورد. از هر یک از این تغییرات، در ذیل مثالی آورده شده تا تعریف هر تغییر و استفاده آن توسط مترجمان بیشتر مشخص شود.

جدول ۱

تعداد دفعات استفاده از هر تغییر توسط چهار مترجم

تغییر درون	تغییر	تغییر به	تغییر صوری	تغییر ساختار	مترجم
زبانی	مقوله‌های	واحدی	در سطح	واژگانی	
	دستوری	بزرگتر			
۸	۱۳	۲۴	۴۰	۵۰	ویکنز
۱۰	۱۴	۲۰	۳۲	۳۹	ادواردز
۱۵	۱۷	۲۷	۳۲	۵۵	دیوی
۱۱	۶	۱۵	۳۹	۵۵	کلارک

شکل ۱ نمودار بسامد استفاده از هر تغییر توسط چهار مترجم

مثال زیر نمونه‌ای از تغییر ساختار است که بیشترین استفاده را توسط مترجمان داشته است. مفعول (جهود) در فارسی در ابتدای جمله و در انگلیسی در انتهای جمله قرار گرفته است. فاعل (که در فارسی به صورت ضمیر پیوسته ش آمده است) در مصرع فارسی در وسط جمله و در ترجمه انگلیسی در ابتدای جمله به کار رفته است. گروهه فعلی (آمد

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از ... شعبانی، عمادی و دفتری ۲۰۷
در نظر) در انتهای جمله در مصرع فارسی آمده در حالی که در ترجمه انگلیسی بین فاعل و
مفعول قرار دارد.

بصورت جهود آمدش در نظر

Whom he took for a Jew (ادواردز، ص. ۱۰۸)

در مصرع زیر تغییر مقوله دستوری اتفاق افتاده است. پارسا که در مصرع فارسی به
عنوان صفت استفاده شده است، در ترجمه انگلیسی به صورت قید آمده است. همچنین،
پیرهن که یک اسم است، در نسخه انگلیسی به صورت فعل ترجمه شده است.

به از فاسق پارسا پیرهن

Is better than a lewd fellow, piously shirted! (ویکنز، ص. ۲۵۶)

در مصرع زیر تغییر کلمه به گروه رخ داده است که کنفورد (۱۹۶۵) آن را تغییر در
واحد می نامد. کلمه افتاده به یک جمله ترجمه شده است (کسی که افتاده است).

چو استاده ای دست افتاده گیر

Why stand you still? Take the hand of one who's down! (ویکنز، ص. ۳۹۱)

مصرع زیر نمونه استفاده مترجم از تغییر درون زبانی است. خریدار (مفرد) به
purchasers (جمع) ترجمه شده است.

خریدار دکان بی رونقند

Are the purchasers of the shop without splendor (کلارک، ص. ۱۴۸)

همانطور که پیشتر گفته شد، تغییر صوری در سطح واژگانی زمانی رخ می دهد که
تغییر در سطح دستوری کلمه به سطح واژگانی و یا برعکس ایجاد شود. در مصرع زیر،
پیشوند ن نفی (نبخشد) در فارسی به کلمه **not** در انگلیسی ترجمه شده است.

If the high sphere of Heaven give not wealth (دیوی، ص. ۲۰۹)

یافته‌ها نشان می‌دهند که تغییر ساختار متداول‌ترین روش در کار این چهار مترجم یعنی کلارک (۱۸۷۹)، دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴) در ترجمه‌گزیده اشعار سعدی است. می‌توان استدلال کرد که دلیل این امر تفاوت ساختار جمله در دو زبان فارسی و انگلیسی است. در زبان انگلیسی اصولاً فعل بلافاصله بعد از فاعل قرار می‌گیرد در صورتی که در زبان فارسی چنین ترتیبی وجود ندارد و در اغلب اوقات، فعل در آخر جمله قرار می‌گیرد. به همین علت هر چهار مترجم، در راستای حفظ ساختار متن اصلی، ناگزیر به استفاده از این نوع تغییر شده‌اند و تغییر ساختار نسبت به چهار تغییر دیگر، بیشترین کاربرد را در ترجمه آنان داشته است. پس از آن، تغییر صوری در سطح واژگانی کاربرد زیادی در ترجمه این چهار مترجم داشته است. هر چهار مترجم پس از تغییر ساختار، از تغییر صوری بیشترین استفاده را داشته‌اند. در این گونه تغییر، سطح دستوری کلمه به سطح لغوی و یا برعکس تغییر پیدا می‌کند. مثالی که به فراوانی در این ترجمه‌ها اتفاق افتاده است، ترجمه پیشوند ن که برای نفی در فارسی استفاده می‌شود به کلمه **not** در انگلیسی بود. همچنین می‌توان به پسوند ش که به **his/her** ترجمه شده است اشاره کرد. سپس تغییر به واحدی بزرگتر توسط چهار مترجم مورد استفاده قرار گرفته که به معنی تغییر کلمه به گروه است. بدین گونه که یک کلمه فارسی به یک گروه در ترجمه انگلیسی تبدیل می‌شود. دلیل استفاده زیاد مترجمان از این نوع تغییر واضح سازی معنای متن مبدأ است و زمانی رخ می‌دهد که واژه معادلی در زبان مقصد وجود ندارد و از این رو مترجم ناگزیر است که جهت رساندن معنا، واژه متن مبدأ را در یک جمله و یا در چند

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از شعبانی، عمادی و دفتری ۲۰۹

کلمه توصیف کند. تا بدین جای کار، هر چهار مترجم روند مشابهی در استفاده از تغییرات تعریف شده توسط کتفورد (۱۹۶۵) داشته اند. بدین گونه که تغییر ساختار، تغییر صوری در سطح واژگانی و تغییر به واحدی بزرگتر، به ترتیب بیشترین کاربرد را توسط این مترجمان داشته اند. از طرفی تغییر مقوله‌های دستوری و تغییر درون زبانی کمترین کاربرد را در کار این چهار مترجم داشته اند. تغییر مقوله‌های دستوری توسط دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴) بیشتر از تغییر درون زبانی مورد استفاده قرار گرفته است. در تغییر مقوله‌های دستوری، تغییر در دستور زبان در زبان مبدأ و مقصد اتفاق می افتد. می توان این گونه نتیجه گرفت که دلیل اینکه این نوع تغییر کمتر از دیگر تغییرات رخ داده آن است که در راستای رساندن معنا، لزوماً نیازی به تغییر در دستور زبان نیست و این امر تنها در مواقع خاص برای روان تر کردن ترجمه استفاده می شود. در آخر، تغییر درون زبانی، کمترین استفاده را توسط اکثر این مترجمان داشته است که آن هم شامل استفاده از کلمه به صورت جمع در متن مقصد به جای کلمه مفرد در متن مبدأ می شود که این تفاوت میان زبان فارسی و انگلیسی بوده و از این رو مترجمان برای حفظ ساختار زبان مقصد از این نوع تغییر استفاده کردند.

لازم است اشاره شود که مطالعات و پژوهش هایی که پیش تر انجام شده است نشان می دهد که اکثر کارهایی که از نظریه کتفورد (۱۹۶۵) استفاده کردند، بر روی ترجمه های فارسی انجام شده است در حالی - که مطالعه حاضر چهار ترجمه انگلیسی را مورد بررسی قرار می دهد. برخوردار (۲۰۱۶) یک ترجمه انگلیسی سرآغاز بوستان سعدی را با استفاده از نظریه کتفورد مورد تحلیل و بررسی قرار داد و براساس یافته های خود به این نتیجه رسید که تغییر ساختار و تغییر صوری در سطح واژگانی بیشترین کاربرد را داشته اند که مشابه با نتایج این مطالعه است. در نتیجه، شیوه کار تنها مترجم در تحقیق یاد شده و

چهار مترجم در تحقیق کنونی مشابه بوده است. همانطور که پیش تر گفته شد، مطالعات اکثراً بر روی ترجمه‌های فارسی انجام شده اند که مرور آنها نشان می‌دهد که بیشترشان به این نتیجه رسیده اند که تغییر به واحدی بزرگتر و تغییر ساختار بیشترین کاربرد را توسط مترجمان داشته اند. همچنین، غالب مطالعات پیشین دریافته‌اند که تغییر مقوله‌های دستوری کاربرد چندانی را در ترجمه انگلیسی به فارسی ندارد. در پژوهش فعلی نیز این گونه مشخص شد که تغییر مقوله‌های دستوری و تغییر درون زبانی کمترین استفاده را داشته اند.

۵. نتیجه گیری

پنج شعر از بوستان سعدی که توسط کلارک (۱۸۷۹)، دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴) به انگلیسی ترجمه شده بود، برای این پژوهش به طور تصادفی انتخاب شد. برای تحلیل این اشعار از مدل تغییر کتفورد (۱۹۶۵) استفاده شد که شامل تغییر صوری در سطح واژگانی، تغییر مقوله‌های دستوری، تغییر واحد، تغییر ساختار و تغییر درون زبانی است. از آنجایی که این مطالعه در صدد بود تا کاربرد نظریه کتفورد در چهار ترجمه فارسی به انگلیسی گزیده اشعار بوستان سعدی را مورد بررسی قرار دهد، هر مصرع از این اشعار در دسته بندی‌های مرتبط ارائه شده توسط کتفورد قرار گرفت تا مشخص شود استفاده هر یک از مترجمان از هر یک از تغییرها چگونه است. یافته‌ها نشان داد که روند مشابهی در ترجمه این مترجمان وجود دارد. تغییر ساختار در ترجمه هر چهار مترجم بیشتر از دیگر تغییرها استفاده شده که نشان دهنده تفاوت دو زبان فارسی و انگلیسی در ساختار جمله است. پس از آن تغییر صوری در سطح واژگانی و تغییر به واحدی بزرگتر به ترتیب بیشترین کاربرد را داشتند. تغییر مقوله‌های دستوری و تغییر درون زبانی کمترین کاربرد را داشته و اکثر مترجمان به ترتیب از تغییر مقوله‌های دستوری و تغییر درون زبانی در ترجمه گزیده اشعار سعدی استفاده کردند.

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از ... شعبانی، عمادی و دفتری ۲۱۱

مترجمان همواره با نقش‌هایی در زبان مبدأ سروکار دارند که ممکن است در زبان مقصد معادل مستقیمی نداشته باشند و برای ارائه آن‌ها باید نقش‌هایی جایگزین بیابند. لذا این چهار مترجم در راستای حفظ ساختار و شکل و نیز معنا در متن مقصد، از تغییرها استفاده کردند و استفاده آنان از هر یک از تغییرها نشان دهنده اهمیت این تغییرها در ترجمه فارسی به انگلیسی اشعار سعدی است. نتایج این پژوهش نشان داد که معادل‌یابی دستوری، به ویژه تغییر ساختار یکی از عوامل موثر در سطح خوانایی متن است. تغییر ساختار متداول ترین روش در کار این چهار مترجم است که در راستای حفظ معنا و به دلیل تفاوت ساختار جمله در دو زبان فارسی و انگلیسی، ناچار به تغییر شکل متن اصلی شدند. از آنجا که هدف اصلی مترجمان انتقال پیام از متن مبدأ به مقصد است، آن‌ها نمی‌توانند از تغییر شکل اصلی جلوگیری کنند و این تغییر در سطوح مختلف درون متن صورت می‌گیرد. از این روی می‌توان تغییر را به عنوان راهبرد حل مسئله تعریف کرد تا در هنگام ترجمه متن از یک زبان به زبان دیگر، از دست رفتن معنا به حداقل برسد. همچنین تفاوت سطح دستوری کلمات در دو زبان باید مد نظر قرار گیرد، زیرا این تغییر به فراوانی در ترجمه هر چهار مترجم رخ داده است. هر چهار مترجم پس از تغییر ساختار، از تغییر صوری در سطح واژگانی بیشترین استفاده را داشته‌اند. در تغییر صوری، سطح دستوری کلمه به سطح لغوی و یا برعکس تغییر پیدا می‌کند که در این پژوهش تبدیل یک پیشوند به یک کلمه مثالی است که به فراوانی یافت می‌شود.

این بررسی می‌تواند برای پژوهشگرانی که علاقمند به حوزه ترجمه و مترجمانی که به دنبال استفاده از مدل‌های ترجمه در شعر هستند مفید واقع شود و نتایج آن مورد استفاده ایشان قرار گیرد. همچنین، مطالعاتی می‌تواند صورت گیرد تا دریابیم که آیا ترجمه متون غیر ادبی شامل تغییرات بیشتر و یا کمتر می‌شود. پژوهشگران می‌توانند دیگر اشعار بوستان

سعدی که توسط کلارک (۱۸۷۹)، دیوی (۱۸۸۲)، ادواردز (۱۹۱۱)، و ویکنز (۱۹۸۴) به انگلیسی ترجمه شده اند را با استفاده از نظریه کتفورد (۱۹۶۵) و یا دیگر مدل‌های ترجمه مورد بررسی قرار دهند. ترجمه‌های دیگر موجود از این اشعار نیز می‌توانند مورد تحلیل توسط پژوهشگران قرار گیرند. پژوهشگران همچنین می‌توانند از نظریه تغییر کتفورد برای مطالعه دیگر متون ترجمه شده استفاده کنند.

کتابنامه

- Askarzadeh Torghabeh, R. & Mofrad, Z. (2016, May). *Catford's shift translation and the assessment of a Persian translation of The Old Man and The Sea*. Paper presented at the National Conference on Translation and Interdisciplinary Studies, Iran. Retrieved from Ferdowsi University of Mashhad website: <https://profdoc.um.ac.ir/paper-abstract-1056755.html>
- Baker, M. (1992). *In other words: A coursebook on translation*. London: Routledge.
- Barkhordar, Y. (2016). Translation of prologue of Saadi's Bostan and its analysis according to Catford's theory of translation shift. *Modern Journal of Language Teaching Methods*, 6(5), 13-16.
- Catford, J.C. (1965). *A linguistic theory of translation*. Oxford: Oxford University Press.
- Dorri, E. (2016). The application of structure shift in the Persian translation. *Journal of Advances in English Language Teaching*, 4(1), 19-23.
- Halverson, S.L. (1997). The concept of equivalence in translation studies: Much ado about something. *International Journal of Translation Studies*, 9(2), 207-233.
- Hosseini-Maasoum, S.M., & Shahbaiki, A. (2013). Translation shifts in the Persian translation of A Tale of Two Cities by Charles

تحلیل چهار ترجمه انگلیسی از گزیده اشعار بوستان سعدی با استفاده از ... شعبانی، عمادی و دفتری ۲۱۳

Dickens. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*, 2(1), 391-398.

House, J. (1977). *A model for translation quality assessment*. Tübingen: Gunter Narr.

Jakobson, R. (1959). On linguistic aspects of translation. In R. A. Brower (Ed.), *On translation* (pp. 232-39). Cambridge, MA: Harvard University Press.

Kalantari, E. & Karimnia, A. (2011). Catford's shift model of translation: A drama-based critical inquiry. *Elixir Literature* 39.

Khorshidi, N. (2010). The application of Catford's shifts on the Persian translation of *Oliver Twist* by Yusof Gharib. Retrieved from <https://www.translationdirectory.com/articles/article2108.php>

Nida, E.A. (1964). *Towards a science of translating: With special reference to principles and procedures involved in Bible translating*. Leiden: Brill.

Newmark, P. (1981). *Approaches to translation*. Oxford/New York: Pergamon Press.

Newmark, P. (1993). *Paragraphs on translation*. Clevedon: Multilingual Matters.

Saadi, M. (1984). *The Bustan* (G.M. Wickens, Trans.). Tehran: Sepehr Printing House. (Original work published 665 A.H.)

Saadi, M. (1882). *Bostan of Sadi – The garden of fragrance* (G.S. Davie, Trans.). London: Kegan Paul, Trench & Co. (Original work published 665 A.H.)

Saadi, M. (1911). *The Bustan of Sadi* (H. Edwards, Trans.). London: John Murray. (Original work published 665 A.H.)

Saadi, M. (1879). *The Bustan* (W. Clarke, Trans.). London: W.M. H. Allen and Co. (Original work published 665 A.H.)

Shabani, E., Emadi, N., Daftari, F. (2019). Examining the translations of Forough Farrokhzad's selected poems by a native and a non-native speaker using Vinay and Darbelnet's model. *Journal of Language and Translation*, 9(1), 77-91.

Snell-Hornby, M. (1987). Translation as a Cross-Cultural Event: *Midnight's Children – Mitternachtskinder*. *Indian Journal of Applied Linguistics*, 2, 91-105.

Suzani, S.M. (2018). Applying Catford's category shifts to the Persian translations of three English romantic poems. *Journal of Language and Translation*, 8(2), 25-37.

Vinay, J., & Darbelnet, J. (1995). *Comparative stylistics of French and English: A methodology for translation*. Amsterdam, PA: John Benjamins.

دشتی، علی (۱۳۵۶). در قلمرو سعدی. تهران: امیرکبیر.

رحیمی، عبدالرفیع، و اسمعیلی، پوریا. (۱۳۹۸). تأثیر ترجمه تعدادی از متون پهلوی دینی بر بخشی از فضای فکری و فرهنگی عصر نخست خلافت عباسیان (۲۳۲-۱۳۲ ه.ق). *پژوهش‌های بین‌رشته‌ای ادبی*، ۱(۱)، ۱۳۵-۱۵۷.

زرین کوب، عبدالحسین (۱۳۶۳). *سیری در شعر فارسی*. تهران: انتشارات سخن.
زینی‌وند، تورج، و نادری، روژین. (۱۳۹۸). امپریالیسم زبانی از دیدگاه نقدی عزالدین المنصره. *پژوهش‌های بین‌رشته‌ای ادبی*، ۱(۱)، ۱۸۱-۲۰۲.

سعدی (۱۹۸۴)، بوستان، ترجمه G.M. Wickens. تهران: چاپخانه سپهر.

سعدی (۱۳۶۳)، بوستان سعدی: سعدی نامه. تهران: چاپ غلامحسین یوسفی.

کشاوری بیضایی، محمد، معینی رودبالی، رضا، عربانی، کبری، رضایی سرچقا، مجتبی. (۱۳۹۸). تأملاتی درباره‌ی معرفت تاریخی سعدی شیرازی. *پژوهش‌های بین‌رشته‌ای ادبی*، ۱(۱)، ۲۶۶-۲۸۳.